

Faunabeheereenheid Fryslân
Mevrouw T. Schokker-Strampel
't Hou 8
8404 GH LANGEZWAAG

Leeuwarden, 21 november 2023

Verzonden, 23 NOV. 2023

Ons kenmerk : 02154473
Afd./Opgave : Omgevingszaken
Behandeld door : F.R. Wagenaar / (058) 292 52 79 of f.r.wagenaar@fryslan.frl
Uw kenmerk : -
Bijlage(n) : 3

Onderwerp : **PF-2023/268327** ontheffing Wet natuurbescherming voor het 's nachts
bestrijden van de vos in de periode 1 december 2023 tot en met 30 juni
2026.

Geacht bestuur,

Op 31 augustus 2023 hebben wij uw verzoek ontvangen voor het verkrijgen van ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming voor het kunnen doden van vossen (*Vulpes vulpes*) met behulp van:

- het hagel- en kogelgeweer in de nacht;
- kunstmatige lichtbron en/of nachtzichtapparatuur op het geweer;
- gebruik van demper op het geweer;
- schieten vanaf of vanuit een rijdend motorvoertuig,

in het belang van de bescherming van weidevogels in de provincie Fryslân.

De ontheffing heeft betrekking op afschot tussen zonsondergang en zonsopkomst in de periode van 1 december tot en met 30 juni voor de jaren 2023 tot en met 2026.

Daarnaast heeft uw verzoek ook betrekking op het kunnen gebruiken van aardhonden in de periode 1 maart tot en met 30 juni om jonge vossen in deze periode uit de door hen gebruikte hollen te kunnen jagen of op te sporen.

Het ontheffingsgebied is daarbij gelijk aan het gebied uit ons eerdere besluit voor de periode 1 december 2021 tot en met 30 juni 2023 (ons nr. 01711765).

Overeenkomstig uw aanvraag hebben wij besloten de gevraagde ontheffing te verlenen, onder de volgende voorwaarden:

Voorschriften en beperkingen

A. Verantwoordelijkheid en bevoegdheid

1. De ontheffing is aangevraagd door en staat op naam van de Faunabeheereenheid Fryslân (hierna: FBE). De FBE is als ontheffinghouder te allen tijde verantwoordelijk voor het naleven van de voorschriften waaronder de ontheffing is verleend.

De FBE dient daarom de gemachtigden nadrukkelijk te wijzen op de specifieke voorschriften ten aanzien van het gebruik, o.a. door bij afgifte van een machtiging tevens een gewaarmerkte kopie van dit ontheffingsbesluit met bijbehorende bijlage (plaats van de ontheffingskaart) te verstrekken en hen te wijzen op de bepalingen t.a.v. de Wet natuurbescherming. Hetzelfde geldt voor de agrarisch collectieve verenigingen (hierna: Collectief) in geval van het verlenen van toestemming voor het gebruik van de ontheffing aan een feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder. De verantwoordelijkheid van de ontheffinghouder laat elke verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van de individuele feitelijke gemachtigde en/of feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder voor het naleven van genoemde voorschriften en andere wettelijke bepalingen onverlet.

2. De FBE is bevoegd het gebruik van deze ontheffing op een door de FBE te bepalen wijze over te dragen aan een Collectief. Een machtiging van de FBE ten behoeve van deze ontheffing wordt niet verstrekt dan na een daartoe ingediend verzoek van het Collectief en is gedurende de looptijd van de huidige ontheffing geldig. Aan de machtiging dient een kopie van dit ontheffingsbesluit te zijn toegevoegd. Een Collectief kan de feitelijke handelingen die op grond van deze ontheffing zijn toegestaan laten uitvoeren door jachtaktehouders binnen haar grondgebied, mits de voorwaarden van de ontheffing in acht genomen worden door het Collectief en betreffende jachtaktehouders.

B. Gebruik ontheffing

3. Van deze ontheffing mag slechts gebruik worden gemaakt nadat de grondgebruiker van de percelen waarop de maatregel plaatsvindt de feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder hiertoe toestemming heeft gegeven.
4. Gebruik van de ontheffing voor afschot met behulp van kunstlicht en/of nachtzichtapparatuur is slechts toegestaan van zonsondergang tot zonsopkomst.
5. Gebruik van de ontheffing voor de inzet van aardhonden is:
 - a. alleen toegestaan gedurende de periode van 1 maart tot en met 30 juni en het gehele etmaal;
 - b. alleen toegestaan ter opsporing van jonge vossen, ingeval duidelijk is dat onverhoopt een zogende moervos is gedood;
 - c. niet toegestaan bij bewoonde dassenburchten;
6. Het gebruik van de ontheffing is alleen toegestaan in het ontheffingsgebied, zoals aangegeven in bijlage 3 en op de website van de provincie: Ontheffinggebieden vos (www.arcgis.com), waarbij de volgende uitgangspunten gelden:
 - a. Indien zich binnen het gebied, waarop de ontheffing betrekking heeft, begrensd (soortspecifieke) ganzenfoerageergebieden bevinden, dan mag gedurende de periode dat deze gebieden als zodanig functioneren, het gebruik van de ontheffing slechts plaatsvinden onder voorwaarde dat de daar aanwezige beschermde trek ganzen en de slaappleatsen daarvan niet worden verstoord.
 - b. Gebruik van de ontheffing binnen de afpalingskring van een geregistreerde eendenkooi is toegestaan onder voorwaarde dat de kooiker van deze kooi daarvoor schriftelijk toestemming heeft verleend.

c. Indien zich binnen het gebied, waarop de ontheffing betrekking heeft Natura 2000-gebieden bevinden, dan mag alleen gebruik worden gemaakt van de ontheffing indien de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied met zekerheid niet in gevaar komen. Indien blijkt dat er mogelijke negatieve effecten op het Natura 2000-gebied kunnen optreden dan dient een verzoek tot vergunning te worden ingediend bij het bevoegd gezag.

C. Melding gebruik ontheffing

7. Alvorens gebruik mag worden gemaakt van de ontheffing voor afschot, dient de feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder hiervan op de dag van het gebruik vóór 15.00 uur mededeling te doen via het mailadres meldingffwet@fryslan.nl. Hierbij dient het volgende te worden gemeld:
- de naam en het telefoonnummer van de feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder;
 - machtigingsnummer;
 - de omgeving en globaal tijdstip waar(op) de acties zullen plaatsvinden;
 - auto met kenteken.

D. Gezelschap

8. Van de in deze ontheffing genoemde bevoegdheden mag per bestrijdingsactie gebruik worden gemaakt van ten hoogste vier personen waarvan tenminste één jachtaktehouder.

E. Bescheiden

9. De feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder van de ontheffing is verplicht een (digitale) kopie van deze ontheffing, een kopie van de schriftelijke machtiging van de ontheffinghouder en een geldige jachtakte bij zich te houden. Deze bescheiden moeten op een eerste verzoek van een daartoe bevoegde toezichthoudende ambtenaar ter inzage worden afgegeven.

F. Rapportage

10. De FBE is verplicht elk kalenderjaar, vóór 1 april, een digitale rapportage uit te brengen aan de provincie Fryslân, Afdeling Omgevingszaken, Team Groene Regelgeving, over het gebruik van de ontheffing en het aantal geschoten vossen met en zonder ontheffing (landelijke vrijstelling). Ter uitvoering van het in het Faunabeheerplan Predatie 2022-2026 gestelde, dient tevens een zo nauwkeurig mogelijke schatting van de relatieve vossenstand te worden gegeven, o.a. door inventarisatie van het aantal aanwezige vossenburchten.
11. De Collectieven dienen voor 1 februari van het volgende kalenderjaar rapportages aan bij de FBE waarin de resultaten zijn weergegeven van het predatiebeheer en op welke wijze uitvoering is gegeven aan het Faunabeheerplan Predatie 2022-2026. Dit kan middels de afgesproken jaarlijkse rapportages zoals die ook worden gebruikt in het kader van de subsidieregeling voor agrarisch natuurbeheer.
12. De FBE houdt een overzicht bij van de verleende machtigingen, alsmede van de aanvraaggegevens die daaraan ten grondslag liggen. Dit overzicht dient terstond op een mondeling dan wel schriftelijk verzoek van een daartoe bevoegde toezichthoudende ambtenaar ter inzage te worden afgegeven.
13. Degene aan wie een machtiging is verleend, houdt een overzicht bij van aan feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder verleende toestemmingen voor het gebruik van de ontheffing. Dit overzicht dient terstond op een mondeling dan wel schriftelijk verzoek van een daartoe bevoegde toezichthoudende ambtenaar ter inzage te worden afgegeven.

G. Overige voorschriften

14. Indien een zogende moervos onverhoopt wordt gedood, moeten haar jongen zo spoedig mogelijk worden opgespoord en zonder onnodig lijden worden gedood. In deze gevallen worden daarbij de voorschriften genoemd onder B7 in acht genomen
15. Gedode dieren mogen niet voor handelsdoeleinden worden gebruikt en dienen, voor zover ze niet in eigen bezit worden gehouden, o.a. ter voorkoming van verspreiding van ziekten, direct te worden begraven.
16. Ter voorkoming van het verspreiden van dierziekten is het niet toegestaan om lokvoer te gebruiken dat bestaat uit dierlijke restmaterialen afkomstig van slacht- of keukenafval, of kadavers van in de natuur gestorven dieren.
17. De FBE kan een verleende toestemming voor het gebruik van de ontheffing, terstond intrekken. Deze intrekking dient te geschieden door het betreffende agrarisch collectief dan wel de betreffende feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder hiervan schriftelijk op de hoogte te stellen.
18. Indien Gedeputeerde Staten constateren dat voorwaarden uit deze ontheffing niet worden nageleefd door degene aan wie een machtiging is verleend, trekt de FBE op verzoek van Gedeputeerde Staten de machtiging terstond in. Deze intrekking dient te geschieden door het betreffende agrarisch collectief dan wel de betreffende feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder hiervan schriftelijk op de hoogte te stellen.

De ontheffing is geldig van 1 december 2023 tot en met 30 juni 2026, waarbij telkens voor de periode vanaf 1 december tot en met 30 juni hiervan gebruik kan worden gemaakt, en is uitsluitend geldig binnen het gebied zoals aangegeven in bijlage 3 en op de website van de provincie:

Ontheffingsgebieden vos (www.arcgis.com) en binnen de werkgebieden van de op blz. 6 genoemde collectieven.

Het bij dit besluit opgenomen kaartmateriaal maakt onlosmakelijk deel uit van dit besluit.

Voor de motivering van mijn besluit verwijs ik u naar bijlage 1.

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

drs. Ing. J.J. Algra, secretaris

Bezwaar

Degene wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken kan tegen dit besluit binnen zes (6) weken na de verzending daarvan een bezwaarschrift indienen bij Gedeputeerde Staten, Postbus 20120, 8900 HM in Leeuwarden.

Het bezwaarschrift moet ten minste bevatten:

- a. de naam en het adres van de indiener;
- b. de dagtekening;
- c. een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en bij voorkeur met vermelding van het *kenmerk* van het besluit;
- d. de gronden van het bezwaar;
- e. de handtekening van de indiener.

Meer informatie over de bezwaarschriftenprocedure vindt u op www.fryslan.nl onder "contact", of u kunt bellen met het secretariaat van de bezwaarschriftencommissie, tel. (058) 292 59 25.

Het indienen van een bezwaarschrift schorst niet de werking van dit besluit. De indiener van een bezwaarschrift kan, als onverwijlde spoed dat eist, een voorlopige voorziening vragen bij de voorzieningenrechter van de rechtbank Noord-Nederland, Afdeling Bestuursrecht, Postbus 150, 9700 AD in Groningen. Aan een verzoek om een voorlopige voorziening zijn wel kosten (griffierecht) verbonden.

Kennisgeving

Van dit besluit zal, conform artikel 3:41, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht door mij kennis worden gegeven door publicatie in de Leeuwarder Courant, het Friesch Dagblad en in het provinciaal blad op www.overheid.nl, zie hiervoor de link: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/zoeken/provinciaal_blad.

Bijlagen

- Bijlage 1: Motivering van het besluit
- Bijlage 2: Definities weidevogelgebieden
- Bijlage 3: Advertentie

Afschriften

- FUMO, Afd. Toezicht en Handhaving (per e-mail).

Bijlage 1: Motivering van het besluit

A. Weergave van de feiten

A1. Ontheffingaanvraag

Op 31 augustus 2023 ontving ik een door u ingediende aanvraag voor een ontheffing ten behoeve van het gebruik van kunstlicht demper en/op het geweer (al dan niet voorzien van nachtzichtapparatuur) tussen zonsondergang en zonsopgang in de periode van 1 december tot en met 30 juni voor het doden van vossen ten behoeve van de bescherming van weidevogels in weidevogelkansgebieden en in een zone van 5 km daaromheen.

Daarnaast vraagt u ontheffing voor het gebruik van aardhonden in de periode 1 maart tot en met 30 juni om na het onverhoopt te hebben gedood van een moervos de jonge vossen in deze periode uit de door hen gebruikte holen te kunnen jagen of op te sporen met als doel deze te doden.

Voor de aangevraagde middelen en methoden is eerder ontheffing verleend op grond van de:

- Flora en faunawet voor de periode 30 november 2016 tot 1 juli 2017 (01374918);
- Wet natuurbescherming (verder: Wnb) voor de periode 1 december 2017 tot 1 juli 2019 (01466531);
- Wnb, voor de periode 1 december 2019 tot 1 juli 2021 (01711765) en
- Wnb, voor de periode 1 december 2021 tot 1 juli 2023 (01937168).

Tegen laatstgenoemde ontheffing lichtbak vos voor de periode 2021-2023 is door verschillende partijen bezwaar aangetekend. De onderliggende stukken uit de bezwaar procedure zijn meegenomen in de beoordeling van uw verzoek (zie ook blz. 7).

A1.1. Beschrijving van het project of andere handeling

De ontheffing wordt aangevraagd voor het gebruik van het geweer (al dan niet voorzien van kunstlicht en/of nachtzichtapparatuur en demper) en het gebruik van een zogeheten 'lichtbak' tussen zonsondergang en zonsopgang in de periode van 1 december tot en met 30 juni voor het doden van vossen. Daarnaast vraagt u ontheffing voor het gebruik van aardhonden in de periode 1 maart tot en met 30 juni om, indien onverhoopt de moervos is geschoten, de betreffende nog jonge vossen in deze periode uit de door hen gebruikte holen te kunnen jagen of op te sporen met als doel deze te doden.

De ontheffing wordt aangevraagd op grond van het vigerende Faunabeheerplan Predatie 2022-2026 ter voorkoming van schade aan de fauna, in het bijzonder ter voorkoming van schade aan de weidevogelstand in het algemeen en in het bijzonder de in het Friese weidevogelbeleid genoemde vogelsoorten.

De ontheffing wordt aangevraagd voor het werkgebied van de agrarisch collectieve verenigingen: Noardlike Fryske Walden, ELAN, Waadrâne, It Lege Midden, Westergo, Súdwestkust.

De begrenzing van het gebied waar de ontheffing voor geldt betreft de weidevogelkansgebieden en/of parels (met uitzondering van Haulepolder) met eventuele aangrenzende buffers van maximaal 5km waar mede gezien de leefwijze van de vos, ook bestrijding nodig is om de weidevogelstand te kunnen beschermen.

A1.2. Periode

De ontheffing is aangevraagd voor de periode van 1 december 2023 tot en met 30 juni 2026. De ontheffing wordt verleend op basis van het vigerende Faunabeheerplan Predatie 2022-2026.

A1.3. Relevante ecologische onderzoeken

U hebt voor de beoordeling van uw aanvraag de volgende rapporten en tekeningen aangeboden:

- Aanvraag en het vigerende Faunabeheerplan Predatie 2022-2026.

Daarnaast hebben wij gebruik gemaakt van:

- Nota Weidevogels 2021-2030.
- Nota Faunabeleid Fryslân.
- Stukken aangeleverd bij de ontheffingsaanvragen uit voorgaande perioden (zie blz. 6).
- Verweerschrift van het College van Gedeputeerde Staten ten behoeve van de behandeling van de bezwaren tegen de ontheffing lichtbak vos voor de periode 2021-2023, 25 maart 2022 met kenmerk 01976074.
- Advies Commissie voor Bezwaar en Beroep, 15 juni 2022 met kenmerk 02004368.
- Beslissing op bezwaar St. Fauna4life en St. Animal Rights inzake ontheffing voor middelen en periode bestrijding vos, 10 oktober 2022 met kenmerk 02017728.
- De aanvullende ecologische informatie, zoals die is gebruikt in de behandeling van de bezwaren tegen de ontheffing voor de periode 2021-2023. Daar waar verder ondersteunend gebruik is gemaakt van ecologische rapporten worden deze weergegeven in de voetnoten van dit besluit.

A1.4. Aanvullende gegevens

Er zijn geen aanvullende gegevens opgevraagd.

A1.5. Uw aanvraag en de bescherming van Natura 2000

Uw project of handeling vindt mogelijk plaats in of nabij een Natura 2000-gebied. U dient rekening te houden met de (niet) toegestane activiteiten, zoals aangegeven in de beheerplannen van de betreffende gebieden. Daarnaast mag overeenkomstig voorschrift 6c de ontheffing alleen worden gebruikt indien de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied met zekerheid niet in gevaar komen. Indien nodig dient een ecologische beoordeling plaats te vinden in overeenstemming met de betreffende gebiedspartijen. Indien blijkt dat er effecten zijn te verwachten op de instandhoudingsdoelstelling dient u een vergunning aan te vragen bij het bevoegd gezag, zijnde de Provincie Fryslân.

A2. Bevoegdheid

Het project of de andere handeling is niet op grond van artikel 1.3, vijfde lid, Wnb aangewezen in het Besluit natuurbescherming (verder: Bnb). Gelet op artikel 1.3, eerste lid, Wnb, is het college van Gedeputeerde Staten van Fryslân bevoegd op deze aanvraag te beslissen.

A3. Procedure

De vergunningprocedure is uitgevoerd in overeenstemming met het bepaalde in hoofdstuk 5 van de Wnb en de hiervoor relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

A3.1. Verlengen beslistermijn

Van de mogelijkheid om de beslistermijn te verlengen is geen gebruik gemaakt.

A3.2. Coördinatie met andere wetgeving

Ten overvloede wijzen wij erop dat er mogelijk andere wettelijke verplichtingen op uw activiteit/handeling kunnen rusten waarvoor Gedeputeerde Staten van Fryslân niet het bevoegd gezag zijn. Voorliggend besluit is enkel gebaseerd op de bepalingen van de Wnb, het Bnb, de Regeling natuurbescherming en de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017.

B. Toetsing

B1. Wettelijk kader

B1.1. Wnb

1. Artikel 3.10, eerste lid, onder a, Wnb bepaalt dat, onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, het verboden is in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen.
2. Artikel 3.10 tweede lid, aanhef en onder a, Wnb bepaalt dat artikel 3.8, Wnb, met uitzondering van het derde en vierde lid, van overeenkomstige toepassing is op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
3. Een ontheffing wordt uitsluitend verleend, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, een wettelijk belang wordt gediend, zoals vastgelegd in art. 3.8, vijfde lid, onder b en/of art. 3.10, tweede lid, Wnb en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt.
4. Artikel 3.15 zesde lid onderdeel c, Wnb bepaalt dat de schade bedoeld in het tweede lid tot en met het vijfde lid uitsluitend betrekking heeft op door dieren van soorten als bedoeld in artikel 3.10 eerste lid, Wnb met uitzondering van soorten als bedoeld in artikel 3.5, eerste lid, Wnb veroorzaakte schade behorende tot de bij de vrijstelling bedoeld in het tweede lid onderscheidenlijk de verordening bedoeld in het vierde lid omschreven categorieën van schade.
5. Artikel 3.17, aanhef en onder c, Wnb bepaalt onder meer dat ten behoeve van de beperking van de omvang van een populatie van dieren van soorten als bedoeld in 3.10, eerste lid, Wnb gedeputeerde staten ontheffing verlenen als bedoeld in artikel 3.8, eerste en vijfde lid, of 3.10, tweede lid, Wnb in samenhang met artikel 3.8, tweede lid, Wnb, indien deze beperking nodig is voor, onder meer, de bescherming van flora en fauna.
6. Artikel 3.17, tweede lid, Wnb bepaalt dat een ontheffing als bedoeld in het eerste lid wordt verleend aan een faunabeheereenheid, die handelt overeenkomstig het daartoe vastgestelde en goedgekeurde faunabeheerplan.
7. Artikel 3.25, tweede lid, Wnb bepaalt dat de Minister bij ministeriële regeling of provinciale staten bij verordening de middelen aanwijst die mogen worden gebruikt ter uitvoerig van het bepaalde krachtens artikel 3.15, tweede, onderscheidenlijk vierde lid, en artikel 3.16, tweede, onderscheidenlijk vierde lid, Wnb.

8. Artikel 3.26, tweede lid, aanhef en onder a en c, Wnb bepaalt dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur het gebruik van het geweer, bedoeld in het eerste lid, kan worden uitgesloten of beperkt en regels kunnen worden gesteld over:
 - a. het geweer;
 - b. het gebruik van middelen op, aan of bij het geweer.
9. Artikel 3.26, derde lid Wnb bepaalt dat Gedeputeerde Staten ontheffing en Provinciale Staten vrijstelling kunnen verlenen van het eerste lid, onderdeel a of b, en de krachtens het tweede lid gestelde regels, met dien verstande dat bij het verlenen van ontheffing of vrijstelling van regels als bedoeld in het tweede lid, onderdeel b, ook rekening wordt gehouden met belangen van veiligheid, volksgezondheid, welzijn en milieu.
10. Artikel 1.11 eerste en tweede lid, Wnb regelt de algemene zorgplicht.

B1.2. Besluit natuurbescherming (Bnb)

11. Artikel 3.1 Bnb bepaalt dat de vos is aangewezen, zoals bedoeld in artikel 3.15, eerste lid Wnb.
12. In artikel 3.9 eerste lid Bnb worden middelen aangewezen die toegestaan zijn voor het vangen en doden van soorten. In het tweede lid sub e onder 2 en 4 worden middelen, zoals het geweer met een lichtbron op basis van de wet aangewezen.
13. Artikel 3.13, vierde lid Bnb bepaalt dat een geweer als bedoeld in artikel 3.26, eerste lid, van de wet niet is voorzien van een geluiddemper, een kunstmatige lichtbron, een voorziening om de prooi te verlichten, een vizier met beeldomzetter, een elektronische beeldversterker of enig ander instrument om in de nacht te schieten.
14. Artikel 3.16, eerste lid, Bnb bepaalt dat het verboden is een geweer ter uitoefening van het bepaalde bij of krachtens de wet te gebruiken:
 - a. voor zonsopgang en na zonsondergang;
 - b. binnen de bebouwde kom of op terreinen als bedoeld in artikel 3.21, derde lid, van de wet;
 - c. binnen de afpalingskring van een eendenkooi als bedoeld in artikel 3.21, eerste lid, onderdeel d, van de wet;
 - d. vanaf of vanuit een rijdend motorrijtuig dan wel een ander voertuig, of
 - e. vanuit een luchtvaartuig.
15. Artikel 3.16, aanhef en eerste lid, onder d, Bnb bepaalt dat het verboden is om ter uitoefening van de Wnb een geweer te gebruiken vanaf of vanuit een rijdend motorrijtuig dan wel een ander voertuig.

B1.3. Regeling natuurbescherming (Rnb)

16. Artikel 3.1, tweede lid, Rnb bepaalt dat van de verboden, bedoeld in artikel 3.10, eerste lid, onderdelen a en b, van de wet, vrijstelling wordt verleend aan grondgebruikers voor de bestrijding van konijnen en vossen.
17. Artikel 3.1, vierde lid, Rnb, bepaalt dat de categorieën van schade, bedoeld in artikel 3.15, zesde lid, onderdeel c, van de wet, zijn de categorieën van schade als bedoeld in de artikelen 3.10, eerste lid, onderdeel b, en 3.15, zesde lid, onderdeel b, van de wet.
18. Artikel 3.1, vijfde lid, Rnb bepaalt dat de vrijstellingen, bedoeld in het eerste en tweede lid, uitsluitend gelden, indien wordt voldaan aan de in de artikelen 3.2 tot en met 3.4 Rnb gestelde voorschriften en beperkingen.
19. Artikel 3.2. Rnb bepaalt dat de handelingen waarvoor vrijstelling wordt verleend, plaatsvinden overeenkomstig het faunabeheerplan, dat is vastgesteld overeenkomstig artikel 3.12, eerste, derde tot en met zesde lid, van de wet en dat is goedgekeurd overeenkomstig artikel 3.12, zevende lid, van de wet.

20. Artikel 3.3, tweede lid, Rnb, wijst aan als middelen als bedoeld in artikel 3.25, tweede lid, van de wet, die mogen worden gebruikt ter uitvoering van de vrijstelling, bedoeld in artikel 3.1, tweede lid, Rnb worden aangewezen;
- a. geweren;
 - b. honden, niet zijnde lange honden;
 - c. haviken, slechtvalken en woestijnbuizerds;
 - d. fretten;
 - e. kastvallen;
 - f. vangkooien, en
 - g. buidels.
21. Artikel 3.4. Rnb bepaalt dat ter uitvoering van de vrijstellingen, bedoeld in artikel 3.1, eerste en tweede lid, Rnb worden; a. geen andere vangmiddelen of dodingsmiddelen worden gebruikt dan de in artikel 3.3, eerste, onderscheidenlijk tweede lid, Rnb genoemde middelen; b. aardhonden niet worden gebruikt voor het vangen of doden van vossen in hollen in de periode van 1 maart tot en met 31 augustus; c. de in artikel 3.3, eerste en tweede lid, Rnb aangewezen middelen, met uitzondering van fretten, kastvallen, vangkooien en buidels, niet worden gebruikt op zondagen, de nieuwjaarsdag, de tweede paasdag, de tweede pinksterdag, de eerste en tweede kerstdag, en de hemelvaartsdag.

B2. Beleidscriteria

Weidevogelkans- en kerngebieden en parels

Het toetsingskader voor uw aanvraag is de Wet natuurbescherming, de daarop gebaseerde wet- en regelgeving en ons daarop betrekking hebbend beleid, specifiek neergelegd in de Nota Weidevogels 2021-2030 en de Nota Faunabeleid Fryslân.

In met name de Nota Weidevogels is het provinciaal beleid met betrekking tot de weidevogelbescherming vastgelegd. Op grond van dit beleid worden gerichte maatregelen genomen om de weidevogelstand te beschermen en te verbeteren in specifiek aangeduide gebieden binnen Fryslân. Het gaat daarbij om 'weidevogelkansgebieden', 'weidevogelkerngebieden', alsmede 'parels'.

Predatie en de noodzaak tot beheer

Uit de tussenevaluatie in 2021 van de voorgaande editie van de Nota Weidevogels in de aanloop naar de Nota Weidevogels 2021-2030 kwam naar voren dat er de afgelopen jaren door alle bij de bescherming van weidevogels betrokken partijen veel inspanningen en acties zijn uitgevoerd om de weidevogels in de provincie te (blijven) beschermen. In de weidevogelkerngebieden lijkt dat succesvol. Daarbuiten, in de weidevogelkansgebieden en het overige gangbare boerenland, lukt het echter niet de achteruitgang van de stand van de weidevogels in de provincie te stoppen.

Landelijk is dezelfde achteruitgang te signaleren. Hierdoor is de provinciaal gestelde doelstelling van 10.000 broedparen grutto's in 2020 al niet haalbaar gebleken zonder extra inspanningen in zowel de weidevogelkerngebieden, in de weidevogelkansgebieden als in het overige gangbare boerenland.

Voor de provincie Fryslân staat niet ter discussie dat het slecht gaat met de weidevogelstand in de provincie, en dat ter bescherming van de weidevogelstand maatregelen noodzakelijk zijn. Al vele jaren nemen de populaties weidevogels in Fryslân en Nederland in zijn algemeenheid af. De staat van instandhouding van de weidevogels heeft hierdoor een

kritieke situatie bereikt: als niets extra's wordt ondernomen zullen verschillende soorten weidevogels, waaronder de grutto, naar alle waarschijnlijkheid (grotendeels) verdwijnen.

De provincie Fryslân heeft dan ook in de al genoemde Nota Weidevogels 2021-2030, als doel opgenomen om een nestoverleving (uitkomstpercentage) en totaal broedsucces (Bruto Territoriaal Broedsucces, BTS) van weidevogels van minimaal 70% te realiseren, met als streven een BTS van 80%. Uit onderzoek blijkt immers dat enkel bij een uitkomstpercentage van minimaal 70% behoud van de weidevogelpopulatie mogelijk is.¹ Met de uitvoering van de Nota Weidevogels 2021-2030 wordt mede invulling gegeven aan artikel 1.12, eerste lid, onder b, van de Wnb (bescherming en herstel van leefgebieden) en tevens aan de verplichtingen voor het versterken van leefgebied van weidevogels op grond van artikel 4 van de Europese Vogelrichtlijn.

Predatiebeheer is daarbij een essentieel onderdeel, omdat predatie bij de voortdurend kleiner wordende weidevogelpopulatie een steeds belangrijker factor wordt in het al dan niet kunnen halen van genoemde doelstelling. Vanuit eerdergenoemde tussenevaluatie wordt aanbevolen om vol in te zetten op het continueren van de inspanningen uit Nota Weidevogels 2014-2020 met extra aandacht voor kuikenoverleving en predatiebeheer².

De provincie wil vanuit genoemde noodzaak binnen de juridische kaders inzetten op het benutten van alle toegestane middelen, onderzoek naar en instrumenten voor predatiebeheer.

Predatie van de vos op weidevogels

Afgelopen decennia zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd naar de rol van predatoren op predatie op weidevogels. Een studie naar weidevogels op 15 locaties in laaglandgrasland in het Verenigd Koninkrijk toonde aan dat nachtelijke predatoren de belangrijkste nestpredatoren waren. De vos was hierin de belangrijkste nachtpredator.³ Een andere landelijke studie in het Verenigd Koninkrijk wees uit dat weidevogels vooral te lijden hebben onder predatie door kraaien en vossen (en dan vooral in combinatie).⁴ In de Dümmersee en een aantal andere graslandgebieden in Duitsland werd ontdekt dat de jongen productie van grutto's alleen voldoende was als het aantal vossen werd beperkt door afschot.⁵ De Dümmersee is een gebied dat 3.000 ha. groot en bestaat uit een open graslandgebied met overal hoog waterpeil. Ook is sprake van extensief beheer. De inrichting én het beheer van het gebied is optimaal voor weidevogels. Dit is een belangrijk referentiegebied voor weidevogelgebieden in Fryslân.⁶

¹ Voor instandhouding van de populatie van weidevogels geldt als vuistregel dat minimaal een uitkomstpercentage van legsels van 50 à 60 % nodig is (o.a. MacDonald, M.A. & M. Bolton (2008). Predation on wader nests in Europe. *Ibis* 150 (suppl. 1): 54-73.). Voor deze vuistregels geldt dat de kuikenoverleving daarna op minimaal 25% moet liggen (MacDonald & Bolton, 2008). De kuikenoverleving voor grutto ligt in Nederland echter veel lager op circa 7-14% (Scheekerman, H., W. Teunissen & E. Oosterveld (2009). Mortality of Black-tailed Godwit *Limosa limosa* and Northern Lapwing *Vanellus vanellus* chicks in wet grasslands: influence of predation and agriculture. *Journal of Ornithology* 150: 133-145.). Aangezien het kuikenpercentage afneemt dient het uitkomstpercentage dan ook beduidend hoger dan 50 à 60 % te liggen (Van der Velde, E., R. Kentie, T. Piersma, E. Rakhimberdiev & J.C.E.W. Hooijmeijer, 2020. De Grutto Monitor 2012-2019. Onderzoeksrapport Conservation Ecology Group, Groningen Institute for Evolutionary Life Sciences (GELIFES), Rijksuniversiteit Groningen.). De Nota weidevogels 2021-2030 houdt daarom een uitkomstpercentage van 70% aan als maatstaf om de neenwaartse trend van de populatie te kunnen ombuigen in een opwaartse. Zie hiervoor ook het Faunabeheerplan predatie Fryslân 2022-2026.

² Nota Weidevogels 2021-2030, p. 7.

³ Mason, L.R., J. Smart & A.L. Drewitt. (2018). Tracking day and night provides insights into the relative importance of different wader chick predators. *Ibis* 160; p. 71-88.

⁴ Roos S, Smart J, Gibbons DW, Wilson JD (2018). A review of predation as a limiting factor for bird populations in mesopredator-rich landscapes: A case study of the UK. *Biological Reviews*, 93, p. 1915-1937.

⁵ Laidlaw, R., Smart, J., Ewing, H., Franks, S., Belting, H., Donaldson, L., ... & Gill, J. (2021). Predator management for breeding waders; a review of current evidence and priority knowledge gaps. *Wader Study*, 128(1), p. 44-55.

⁶ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. *Feanwâlden*, 22-288, p. 4.

Een ander Engels onderzoek laat verder zien dat het 'weren' van de grotere predatoren: das en vos leidde tot het op peil houden van de broedpopulatie.⁷ Het positieve effect is dus een indicatie van de grote invloed van de vos op de jongen productie en aantalsontwikkeling van de Kievit in Engeland.⁸

Ook dichterbij Fryslân laat onderzoek zien wat de rol van de vos op het uitkomstsucces van weidevogels kan zijn. In Noordwest-Overijssel kwam naar voren dat in 2016 en 2017 geen van de onderzochte weidevogels voldoende uitkomstsucces had om de populatie in stand te houden.⁹ Predatie was met 36-37% de belangrijkste oorzaak van verlies van legsels. De vos was verreweg de belangrijkste predator: 70% van de gepredeerde legsels kwamen voor zijn rekening. In het weidevogelreservaat Giethoorn-Wanneperveen liep de weidevogelstand in 1995-2002 terug, ondanks dat het beheer van het gebied voor weidevogels optimaal was. In 1997 werd bejaging van de vos met behulp van een lichtbak mogelijk gemaakt en vanaf 2002 herstelde de weidevogelstand zich tot het niveau van vóór 1995. Omdat de overige omstandigheden ongewijzigd bleven was het resultaat, het herstel van de weidevogel, het gevolg van de bestrijding van de vos.¹⁰

Meer recent werd op basis van een landelijk onderzoek tot de conclusie gekomen dat in Nederland de vos, hermelijn en steenmarter de belangrijkste nestpredatoren zijn bij weidevogels.¹¹

De hiervoor genoemde studies zijn uitgevoerd in Fryslân of in weidevogelgebieden die sterk lijken op de weidevogelgebieden in Fryslân. De onderzoeksgebieden in Overijssel bestaan uit open graslandgebieden en weidevogelgebieden grenzend aan moerasgebied. De Engelse studies zijn uitgevoerd in laag Engeland in open graslandgebieden die qua leefgebied voor weidevogels en het voorkomen van predatoren vergelijkbaar zijn met de situatie in Fryslân. De weidevogelgebieden in het Duitse Dümmersee zijn, zoals hiervoor al vermeld, ook vergelijkbaar met als verschil dat het leefgebied een nog betere kwaliteit heeft dan de gebieden in Fryslân. Zelfs onder die omstandigheid, optimaal ingerichte en beheerd gebied, is bestrijding van de vos noodzakelijk voor het voortbestaan van weidevogels.¹²

Sinds 2019 is in een groot aantal gebieden in Fryslân (camera)onderzoek gedaan naar nestpredatie door weidevogels. Het onderzoek richtte zich op de effectiviteit van steenmarterbeheer op weidevogels. Hieruit blijkt ook dat de vos een belangrijke predator van weidevogels in Fryslân is, ondanks dat de vos reeds wordt bestreden.¹³ In meerdere jaren is in de gevallen dat bekend is om welke predator het gaat, de vos na de steenmarter de belangrijkste predator van weidevogels in 6 van de 14 gebieden. Dit ondanks dat een van de voorwaarden voor het mogen uitvoeren van het steenmarterbeheer was dat het beheer van

⁷ Malpas, L. R., Kennerley, R. J., Hiron, G. J., Sheldon, R. D., Ausden, M., Gilbert, J. C., & Smart.

⁸ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 4.

⁹ Oosterveld E.B., Mulder J., de Hoop P. & Davids L. (2017). Predatie en predatoren bij weidevogels in Noordwest Overijssel. A&W-rapport 2236, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

¹⁰ Brandsma, O. H. (2018). Herstel weidevogelstand in het weidevogelreservaat Giethoorn-Wanneperveen na kort houden vos. De Levende Natuur, 119 (6), 249-255 en Oosterveld, E. B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 4.

¹¹ Teunissen W., Kampichler C., Majoor F., Roodbergen M. & Kleyheeg E. (2020). Predatieproblematiek bij weidevogels. Sovonrapport 2020/41. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen, p. 37.

¹² Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 5.

Laidlaw, R., Smart, J., Ewing, H., Franks, S., Belting, H., Donaldson, L., ... & Gill, J. (2021). Predator management for breeding waders: a review of current evidence and priority knowledge gaps. Wader Study, 128(1), p. 44-55.

¹³ Jonge Poerink, B., J.J.A. Dekker, J.M. Van der Ende, J. Loonstra & E. Oosterveld (2022). Monitoring pilotproject beheer steenmarters 12 beheergebieden provincie Fryslân - 2021. Ecosensys / Jasja Dekker Dierecologie / Altenburg & Wymenga, Zuurdijk/Arnhem/Veenwouden, p. 115.

de vos op orde moet zijn. Het is waarschijnlijk dat intensief beheer van de vos in andere gebieden zorgt voor een belangrijke afname van de predatiedruk door deze soort.¹⁴ Daarbij wordt mede opgemerkt dat ook de aanwezigheid van één enkele vos mogelijk significante gevolgen heeft voor de weidevogelpopulatie in het betreffende gebied.¹⁵

Wij zijn van mening dat de noodzaak voor het verlenen van een ontheffing voor bestrijding en beheer van de vos ter bescherming van weidevogels is aangetoond. Hiervoor is van belang dat naar mijn oordeel voldoende vast is komen te staan dat:

- a. de vos een significante rol speelt in de predatie van weidevogels;
- b. de toename van het aantal gedode vossen leidt tot een significante afname van predatie; en
- c. de afname van predatie leidt tot een significant effect op bescherming van de weidevogels.

Effectiviteit bestrijding vos

Dat bestrijding van de vos een significant positief effect heeft op de weidevogelpopulaties is meerdere keren uit onderzoek gebleken.¹⁶ Gemiddeld genomen leidt bestrijding tot een toename van weidevogelpopulaties.¹⁷ De effectiviteit is afhankelijk van de mate waarin andere predatoren de predatie overnemen of van de bestrijdingsinspanningen.¹⁸ Voor wat het laatste betreft betekent dit dat meer predatoren en meer afschot leidt tot een groter effect, ook voor wat betreft vossen.¹⁹ Het hiervoor en hierboven genoemde buitenlandse onderzoek naar de effectiviteit van de bestrijding van de vos betreft voornamelijk vergelijkbare open graslandgebieden met veelal dezelfde weidevogelsoorten en predatoren als in Fryslân. Het is aannemelijk dat het ook toepasbaar is op de situatie in Fryslân. Dit beeld wordt ondersteund door het genoemde meer jarig (camera)onderzoek naar nest-predatie door weidevogels (verder: steenmarteronderzoek).

Daaruit blijkt overigens ook dat ten aanzien van de provincie Fryslân niets is gebleken van competitive release ten gevolge van bestrijding van de vos of steenmarter.²⁰ Daarnaast blijkt uit voornoemd onderzoek dat als de bestrijding van zowel de vos als de steenmarter 'op orde' is, het broed- succes van weidevogels voldoende kan zijn om de populaties in stand te houden.²¹

¹⁴ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 6.

¹⁵ Dit blijkt uit praktijkervaringen in het veld tijdens de meerjarige pilotproject steenmarters.

¹⁶ Côté, I. M., & Sutherland, W. J. (1997). The Effectiveness of Removing Predators to Protect Bird Populations: Efectividad de la Remoción de Depredadores para Proteger Poblaciones de Aves. *Conservation Biology*, 11(2), p. 395-405; Holt, A. R., Davies, Z. G., Tyler, C., & Staddon, S. (2008). Meta-analysis of the effects of predation on animal prey abundance: evidence from UK vertebrates. *PLoS One*, 3(6), e2400; Smith, A. P., Grant Gilchrist, H., & Smith, J. N. (2007). Effects of nest habitat, food, and parental behavior on shorebird nest success. *The Condor*, 109(1), p. 15-31; Oosterveld, E.B. (2011). Weidevogels en predatie, een literatuuroverzicht. A&W-rapport 1448. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden, p. 29-31.

¹⁷ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 7.

¹⁸ Oosterveld, E.B. (2011). Weidevogels en predatie, een literatuuroverzicht. A&W-rapport 1448. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden, tabel 1, p. 39.

¹⁹ Bolton, M., Tyler, G., Smith, K. E. N., & Bamford, R. O. Y. (2007). The impact of predator control on lapwing *Vanellus vanellus* breeding success on wet grassland nature reserves. *Journal of Applied Ecology*, 44, p. 534-544; Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 7.

²⁰ Dekker, J. & Jonge Poerink, B. J. (2022). Analyses ten behoeve van de evaluatie van de pilot steenmarterbeheer in Fryslân: 2021.18, Arnhem, p. 24-25.

²¹ Jonge Poerink, B., J.J.A. Dekker, J.M. Van der Ende, J. Loonstra & E. Oosterveld (2022). Monitoring pilotproject beheer steenmarters 12 beheergebieden provincie Fryslân - 2021. *Ecosensys / Jasja Dekker Dierecologie / Altenburg & Wymenga, Zuurdijk / Arnhem / Veenwouden*, p. 115.

Uit Duits onderzoek in weidevogelgebied bij Bremen²² is gebleken dat het schieten/wegvangen van vossen geen aanzuigende werking heeft van nieuwe vossen gedurende het broedseizoen, maar dat het lege territorium tijdens het seizoen wordt overgenomen door de vos met het naastliggende territorium, die dan een groter territorium heeft. Uiteindelijk zijn er dan dus minder vossen per hectare.

Eerder is wel geconstateerd²³ dat er in de loop van het jaar, dus na het broedseizoen, influx van nieuwe vossen optreedt in de weidevogelkansgebieden. Ook uit de evaluatie het steenmarteronderzoek de Evaluatie van de pilot steenmarterbeheer in Fryslân over de jaren 2017 – 2022 blijkt dat er een jaarlijkse influx is van zowel vossen als steenmarters in de beheergebieden na het broedseizoen.

Aanvullend op bovenstaande wordt opgemerkt dat uit onderzoek blijkt dat het enkel verbeteren van de biotoop op dit moment onvoldoende is voor behoud van weidevogels.²⁴ Aanvullende maatregelen waaronder predatiebeheer zijn noodzakelijk voor het keren van deze neerwaartse trend.

Het Steenmarteronderzoek maakt inzichtelijk dat er nog steeds weidevogelgebieden zijn waarin de vos voor meer dan 10% van de nestpredatie zorgt en dat ten gevolge daarvan de minimale streefpercentages in nest- en kuikenoverleving niet worden gehaald (zie blz. 11). Bij zogeheten 'suboptimaal' beheer van de vos in combinatie met optimaal beheer van de steenmarter en de zwarte kraai, ligt het nestsucces gemiddeld op 61,9%. Dit is te weinig om de weidevogelpopulatie te stabiliseren. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat wanneer alleen de vos en niet de steenmarter optimaal wordt bestreden, er een gemiddeld nestsuccespercentage is van 54,8%. Bij het niet optimaal bestrijden van beide soorten (vos en steenmarter) lag het nestsucces in de onderzochte periode op gemiddeld 42,6%. Optimale bestrijding van de vos en de steenmarter leidde tot een nestsucces van gemiddeld 78,2%. Oftewel, de in de Nota Weidevogels 2021-2030 genoemde uitkomstpercentage waarnaar moet worden gestreefd wordt daarmee gehaald.

Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat de dagelijkse nestoverleving van weidevogels significant toeneemt bij beheer van voornoemde predatoren, waaronder de vos. Uit voorgaande constatering kan de conclusie worden getrokken dat bestrijding van de vos een significant positief effect heeft op het nestsucces, en daarmee op de weidevogelpopulatie en het herstel daarvan.

Voornoemde conclusie wordt ook ondersteund door onderzoek in het gebied Soarremoarrepolder waar vanaf 2017 steenmarterbeheer is uitgevoerd. Samen met intensief beheer van de vos leidde het wegvangen van steenmarters tot een duidelijke stijging van het nestsucces. Die stijging leidde in het vierde jaar tot een nestsucces dat voldoende was om de populatie op peil te houden.²⁵

Continuering beheer vos

²² Biesen, R. den, Coöperatief weidevogel beheer, Een verslag van het bezoek aan Bremer Blockland dd 1 juni 2019 door een gezamenlijke delegatie van Natuurpunt, VLM en WBE de Vart.

²³ Vries, R.F. en P.O. de, Gebruik landelijke vrijstelling Vos en Ontheffingen Vos met Kunstlicht 2016-2022, FBE 2023.

²⁴ Nota Weidevogels 2021-2030, provincie Fryslân, 2021, p. 24; Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 4; Laidlaw, R., Smart, J., Ewing, H., Franks, S., Belting, H., Donaldson, L., ... & Gill, J. (2021). Predator management for breeding waders: a review of current evidence and priority knowledge gaps. Wader Study, 128(1), p. 44-55.

²⁵ Jonge Poerink, B., J.J.A. Dekker & J.M. van der Ende (2021). Monitoring pilot projectbeheer steenmarters weidevogelgebied Soarremoarre, provincie Fryslân -2021. Ecosensys & Jasja Dekker Dierecologie, Zuurdijk / Arnhem, p. 33-34.

In 2016 tot en met 2021 werd 27% tot 44% van het totaal aantal afgeschoten vossen met behulp van de eerder afgegeven ontheffing voor het gebruik van een lichtbak. Hierboven is uiteengezet dat de bestrijding van vossen effectief is gebleken voor bescherming van weidevogels en het laten voortbestaan van de populaties. Gezien het feit dat vossen nachtelijke jagers zijn en een substantieel deel van de afschot in de nacht (met behulp van de lichtbak of nachtzichtapparatuur) plaatsvindt, kan worden geconcludeerd dat dit een effectieve (significante) aanvulling is op afschot overdag.²⁶

Uit het effectonderzoek bij het steenmarteronderzoek blijkt dat het nestsucces van de weidevogels in Fryslân voldoende hoog kan zijn om de populatie in stand te houden, wanneer het lukt zowel voldoende steenmarters als vossen te bestrijden.²⁷ Als de bestrijding van een van de twee soorten onvoldoende succesvol is, is de kans aanzienlijk dat het broedsucces van de weidevogels onvoldoende is, ondanks overige inspanningen in de andere beschermingsmaatregelen.²⁸ Zonder het afschot met behulp van de lichtbak lukt het onvoldoende om in de betreffende weidevogelgebieden de nestpredatie te beperken. Dit duidt op het belang van de ontheffing voor het bestrijden van de vos in de nacht.²⁹

Het steenmarteronderzoek toont daarnaast aan dat in een aantal gebieden ondanks het wegvangen van een groot aantal steenmarters, het nestsucces van de weidevogels in 2021 laag was. Dit lage nestsucces werd vooral veroorzaakt door predatie door vossen.³⁰ Het onvoldoende beperken van vossen vond haar oorzaak met name in de ingestelde avondklok in verband met de corona uitbraak. Tijdens de avondklok kon geen gebruik worden gemaakt van de lichtbak.³¹ Zie hierover de volgende passage in het onderzoeksrapport van Jonge Poerink (2021): *'...Daarnaast had in een deel van de gebieden de predatie van andere soorten predatoren, een grote invloed op het nestsucces. Dit was dusdanig bepalend voor het nestsucces, dat effecten van het beheer van steenmarters op het nestsucces in deze gebieden onvoldoende naar voren kwamen. Met name de vos, die mede ten gevolge van de avondklok in de periode voorafgaand aan het broedseizoen minder goed bejaagd kon worden, heeft lokaal (De Veenhoop, Janssenstichting, De Ontginningen Sintjohannesga) voor aanzienlijke verliezen gezorgd...'*

Bovengenoemde bevindingen ondersteunen het belang van het (voorlopig) blijven bestrijden van de vos overdag én in de avond met een lichtbak en/of nachtzichtapparatuur voor de weidevogels in Fryslân.

Op basis van de resultaten van algemeen representatief wetenschappelijk onderzoek en de onderzoeken in de weidevogelgebieden in Fryslân wordt geconcludeerd dat de (intensieve) bestrijding van de vos een significant positief effect op de weidevogelpopulatie heeft. Het College wil de ingezette maatregelen continueren om de beleidsdoelstellingen, te weten ten minste 70% nestoverleving en bruto territoriaal succes (BTS) met een streven naar 80%, te

²⁶ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 7

²⁷ Jonge Poerink, B., J.J.A. Dekker, J.M. Van der Ende, J. Loonstra & E. Oosterveld (2022). Monitoring pilotproject beheer steenmarters 12 beheergebieden provincie Fryslân - 2021. Ecosensys / Jasja Dekker Dierecologie / Altenburg & Wymenga, Zuurdijk/Arnhem/Veenwouden, p. 115.

²⁸ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 7.

²⁹ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 8.

³⁰ Jonge Poerink, B., J.J.A. Dekker, J.M. Van der Ende, J. Loonstra & E. Oosterveld (2022). Monitoring pilotproject beheer steenmarters 12 beheergebieden provincie Fryslân - 2021. Ecosensys / Jasja Dekker Dierecologie / Altenburg & Wymenga, Zuurdijk / Arnhem / Veenwouden, p. 6.

³¹ Jonge Poerink, B., J.J.A. Dekker, J.M. Van der Ende, J. Loonstra & E. Oosterveld (2022). Monitoring pilotproject beheer steenmarters 12 beheergebieden provincie Fryslân - 2021. Ecosensys / Jasja Dekker Dierecologie / Altenburg & Wymenga, Zuurdijk/Arnhem / Veenwouden, p. 112; Dekker, J. & Jonge Poerink, B. (2022). Nestpredatie weidevogels in Fryslân en Groningen in 2017-2021. Een samenvattende rapportage van uitgevoerde predatie-onderzoeken. Jasja Dekker Dierecologie & Ecosensys, Arnhem/Zuurdijk, p. 4.

behalen. Het uiteindelijk behalen van deze beleidsdoelstellingen is nodig om de betreffende weidevogelpopulaties in Fryslân te laten voortbestaan.³²

Hier wordt tevens opgemerkt dat het over de periode 2016-2021 afnemende (nachtelijk) afschot op de ontheffing en het gelijkblijvende afschot overdag, tezamen met een verminderde waarnemingsfrequentie van de vos, doet vermoeden dat de predatiedruk door de vos in deze periode iets is afgenomen. De teruggang in waarnemingsfrequentie doet zich vooral in de noordelijke helft van de provincie gelden.³³ Deze waarnemingen ondersteunen de conclusie dat afschot leidt tot minder predatoren in de ontheffingsgebieden.³⁴ Hierboven is reeds uiteengezet dat het wegnemen van predatoren een significant positief effect heeft op weidevogels. Voorgaande ondersteunt de conclusie dat door het bestrijden in de nacht de soort vos wordt verminderd, en dat dat leidt tot een verminderde predatiedruk. Dit laatste heeft - zoals hierboven beargumenteerd- een positief effect op de weidevogel. De waarneming dat in Zuid- en Oost-Fryslân overall gezien geen afname lijkt te zijn, wordt mede toegeschreven aan de instroom vanuit aangrenzend gebied (Drenthe).³⁵ Ook dit ondersteunt de noodzaak tot voortzetting van onderhavige ontheffing ter bescherming van weidevogels.

In Noord-Holland, de tweede belangrijke weidevogelprovincie, vindt meer dan 50% van het afschot plaats onder de 'ontheffing lichtbak vos' en dus bij nacht. De Faunabeheereenheid van Noord-Holland concludeert dat voor het beheer van de vos in die provincie het gebruik van de lichtbak uitermate effectief is.³⁶ Dit is, mede gezien hetgeen hierboven reeds is aangehaald, een logische conclusie.³⁷ Ook dit voorbeeld ondersteunt de conclusie dat voor het beheer van de vos ter bescherming van weidevogels afschot met een lichtbak effectief is (zie Bestrijding Dag en Nacht).

B3. Inhoudelijke beoordeling

B3.1 Algemene overwegingen

Een ontheffing is alleen mogelijk in geval er sprake is van een beschermde inheemse diersoort op basis van de bepalingen in hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming. De aanvraag ziet toe op een diersoort, de vos (*Vulpes vulpes*), waarvoor tot voor kort een landelijk vrijstelling voor schadeveroorzakende dieren gold.

Op grond van artikel 3.10, eerste lid, onder a, van de Wnb is het verboden om de vos opzettelijk te doden of te vangen. Artikel 3.10, tweede lid, aanhef en onder a, van de Wnb bepaalt dat artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, overeenkomstig van toepassing is op de verboden bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen: a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied; b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen.

³² Faunabeheerplan Predatie Fryslân 2022-2026, p. 28; Van der Velde, E., R. Kentie, T. Piersma, E. Rakhimberdiev & J.C.E.W. Hooijmeijer, 2020. De Grutto Monitor 2012-2019. Onderzoeksrapport Conservation Ecology Group, Groningen Institute for Evolutionary Life Sciences (GELIFES), Rijksuniversiteit Groningen.

³³ Faunabeheerplan Predatie Fryslân 2022-2026, p. 36.

³⁴ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 3.

³⁵ Idem.

³⁶ Faunabeheereenheid Noord-Holland 2021. Aanvraag ontheffing lichtbak Vos. Faunabeheereenheid Noord-Holland, Haarlem, p. 9-10.

³⁷ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 8.

Een ontheffing wordt uitsluitend verleend indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat, een wettelijk belang wordt gediend, zoals vastgelegd in artikel 3.8, vijfde lid onder b en/of artikel 3.10, tweede lid, Wnb en de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar komt.

In de weidevogelkansgebieden wordt, op basis van de Nota Weidevogels 2021-2030, gestreefd naar het realiseren van optimaal weidevogelgebied. Aan de hand van het Protocol predatiebeheer bij weidevogels³⁸ zijn hiervoor al in 2016 door de agrarische collectieven predatiebeheerplannen opgesteld. Deze eerdere plannen zijn nu vervangen door het vigerende Faunabeheerplan Predatie 2022-2026.

Zoals in voorgaand tekst al is betoogd speelt naast het creëren van optimaal biotoop, ook het voorkomen van predatie een belangrijke rol bij de bescherming van de weidevogels.

Biotoopverbetering kan beschouwd worden als de belangrijkste maatregel voor het realiseren van een vitale weidevogelpopulatie. In de weidevogelgebieden (kans- en met name kerngebieden) wordt gewerkt aan het optimaliseren van de weidevogelbiotoop, zodat er voldoende voedsel en dekking is voor de jongen nadat ze uit het ei zijn gekropen. Alleen in (voldoende) optimaal weidevogelbiotoop kan het verhoogde nestsucces ook daadwerkelijk leiden tot een grotere weidevogelpopulatie. In Fryslân wordt conform de Nota Weidevogels 2021-2030 ingezet op weidevogelbeheer in weidevogelkerngebieden. De agrarische collectieven zetten zich actief in om de gebieden zo minder aantrekkelijk te maken voor predatoren. Aanvullende maatregelen waaronder predatiebeheer zijn noodzakelijk voor het keren van deze neerwaartse trend.

Het gaat hier dan met name om de predatie door zwarte kraai, de steenmarter en de vos. Voor de vos wordt dan ook sinds 2016 ontheffing verleend met gebruik van kunstlicht en aardhonden binnen (een deel van) de werkgebieden van de agrarisch collectieven.

In de beoordeling van uw huidige aanvraag sluiten wij derhalve mede aan op datgene dat nog steeds geldend is ten aanzien van ons beleid en wat reeds de grondslag is van de voorgaande ontheffingen, perioden en middelen. Daarbij wordt gewezen op de nog altijd aanwezige aanzienlijke predatiedruk en het treffen van passende maatregelen.

Uitvoering afgelopen jaren

Het resultaat van de in de afgelopen jaren verleende ontheffingen is dat door 's nachts met lichtbak te kunnen schieten substantieel meer geschoten vossen oplevert.

³⁸ Oosterveld, E.B., 2014, Protocol predatiebeheer bij weidevogels, A&W-rapport 1827, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

diersoort	Vos																	
	2016-2017			2017-2018			2018-2019			2019-2020			2020-2021			2021-2022		
Periode	onth.	vrijst.	totaal	onth.	vrijst.	totaal	onth.	vrijst.	totaal	onth.	vrijst.	totaal	onth.	vrijst.	totaal	onth.	vrijst.	totaal
Juridische basis																		
Aengwirden-Schoterland		22	22	3	51	54	2	36	38	1	71	72	2	82	84	0	33	33
Beneden de Linde		58	58		55	55		40	40		39	39		43	43		52	52
De Alde Slachte	3	6	9	3		3	1	3	4		1	1		2	2	0		0
De Dongeradielen	21	19	40	9	45	54	8	23	31	6	33	39	2	21	23	6	18	24
De Lauwers	5	47	52	16	57	73	13	37	50	17	48	65	15	39	54	26	33	59
De Lytse Súdwesthoeke	32	14	46	30	8	38	22	8	30	22	13	35	24	16	40	27	2	29
De Marne	6	11	17	7	13	20	2	5	7	1	4	5	4	5	9	6		6
De Marren	2	43	45	4	21	25	5	18	23	4	20	24	13	9	22	16	13	29
De Middelsee	28	1	29	22		22	14	2	16	14	1	15	12	11	23	8	4	12
De Veenpolders	31	14	45	37	5	42	16	15	31	26	7	33	12	17	29	26	8	34
Gaasterlân e.o.	52	23	75	33	13	46	43	16	59	39	14	53	24	21	45	32	23	55
It Bûtenfjild	21	15	36	17	10	27	16	14	30	24	12	36	12	16	28	7	18	25
Kuinder en Linde	16	28	44	15	25	40	12	26	38	10	44	54	16	32	48	7	17	24
Midden-Ooststellingwerf		24	24		31	31		36	36		47	47		35	35		48	48
Midden-Opsterland	3	40	43	6	50	56	15	61	76	6	65	71	4	36	40	6	17	23
Om de Terpen	13	26	39	22	8	30	9	38	47	3	30	33	8	26	34	8	23	31
Skarsterlân e.o.	65	20	85	23	37	60	36	48	84	29	74	103	30	23	53	23	34	57
Smallingerland	9	9	18	6	7	13	13	4	17	15	40	55	13	17	30	24	14	38
Tsjonger en Ald Djip	11	37	48	15	53	68	12	62	74		79	79		67	67		56	56
Tusken Waed en Stêd	14	20	34	13	32	45	17	13	30	9	14	23	6	38	44	5	7	12
Tytsjerksteradiel-Súd	39	3	42	27		27	24	6	30	21	10	31	17	2	19	8	2	10
Utingeradeel	19	25	44	16	15	31	22	24	46	33	31	64	26	17	43	30	23	53
Zuidoosthoek	46	48	94	21	25	46	28	33	61		68	68		38	38		39	39
Totaal	436	553	989	345	561	906	330	568	898	280	765	1045	240	613	853	265	484	749
% van afschot per periode	44%	56%	100%	38%	62%	100%	37%	63%	100%	27%	73%	100%	28%	72%	100%	35%	65%	100%

Tabel 1: Afschot vos op ontheffing en vrijstelling in de perioden vanaf 2016-2022; aantallen per WBE.

Het ook 's nachts kunnen bestrijden van de vos levert hiermee, naast de uitvoering van andere maatregelen (beheer en inrichting en het voorkomen van vestiging van predatoren) een positieve bijdrage aan het broedsucces van weidevogels. In de weidevogelkerngebieden levert de combinatie van maatregelen een verhoging van het nestsucces op. (bron: evaluatie steenmarterpilot). Het doel om naar een stabiele weidevogelpopulatie in de provincie Friesland te gaan wordt echter nog altijd niet gerealiseerd. Het blijft dan ook van belang om ook in te blijven zetten op predatiebeheer. De vos blijft een belangrijke predator van weidevogels³⁹. Aanvullende maatregelen, zoals het gebruik van nachtzichtapparatuur en nu ook de demper op het geweer, kunnen hier een extra bijdrage aan leveren.

De overwegingen uit de eerder afgegeven ontheffingen, de Nota Weidevogels, het Faunabeheerplan Predatie en de Nota Faunabeleid Fryslân zijn volgens ons College onverkort van kracht en van toepassing op de beoordeling van uw huidige verzoek en vormen een deel van de motivering om uw aanvraag te kunnen honoreren. Naast genoemde stukken zijn ook de bevindingen uit de bezwaar procedure tegen het eerdere besluit voor de periode 1 december 2021 tot 1 juli 2023 meegenomen in de beoordeling van uw verzoek.

B3.2 Specifieke beoordeling van het voorliggende verzoek tot ontheffing

In het belang van de bescherming van de weidevogels binnen Fryslân zijn, op grond van de Nota Weidevogels 2021-2030, weidevogelkerngebieden aangewezen. Deze weidevogelkerngebieden zijn begrensd en staan op een kaart welke is opgenomen in de genoemde nota. Buiten de weidevogelkerngebieden liggen nog enkele gebieden < 100 ha met een dichtheid van minimaal 25 broedparen grutto. Hoewel deze gebieden niet voldoen aan de criteria voor weidevogelkerngebieden, blijft het college hierin investeren, vanwege hun hoge weidevogeldichtheid en functie als brongebied. Deze zogenaamde

³⁹ Teunissen, W., Schekkelman, H. & Willems, F. 2005. Predatie bij weidevogels. Report No. 2005/11, Beek-Ubbergen: SOVON Vogelonderzoek Nederland.

weidevogelparels staan eveneens opgenomen op kaarten in de Nota Weidevogels 2021-2030 (zie ook blz. 10).

Binnen en om deze gebieden (weidevogelkansgebieden en parels) achten wij het noodzakelijk dat predatiebeheer wordt gecontinueerd. Onder predatiebeheer wordt het geheel aan maatregelen verstaan dat erop gericht is het effect van predatie op weidevogels te verminderen. Het verlies van nesten en kuikens door predatie in de gebieden die voor weidevogels relevant zijn, zullen, overeenkomstig het weidevogel protocol, op drie manieren worden beperkt:

- Grasland- en waterbeheer afstemmen op voldoende kuikenoverleving. Dit speelt met name in de weidevogelkerngebieden. In deze gebieden zullen de waterhuishouding en het agrarisch gebruik (maaïen, bemesten, etc.) moeten zijn aangepast, zodat er voldoende kuikenland met een hoog waterpeil aanwezig is. Dit komt ten goede aan de kuikenoverleving. De voorwaarden bij de subsidies voor beheer in de kerngebieden voorzien hierin;
- Beschermen en herstellen van de openheid van het landschap. Wanneer in en rond de weidevogelkerngebieden en parels voldoende openheid aanwezig is, hebben predatoren minder dekking waardoor weidevogels minder kwetsbaar zijn. Naast behoud van openheid gaat het hierbij ook om herstel van openheid door bijvoorbeeld het kappen van houtopstanden;
- Hinderen/bestrijden van predatoren binnen de wettelijke mogelijkheden. Deze maatregelen grijpen direct in op de aantallen van een soort in een gebied. Dit kan door afschot, maar ook door het plaatsen van rasters en verwijderen van nestgelegenheden en dekking.

Het beperken van de predatiedruk moet op gebiedsniveau gebeuren, waarbij de verschillende partijen hun acties goed op elkaar afstemmen. Het Protocol predatiebeheer bij weidevogels vertaalt het gezamenlijk standpunt naar de weidevogelbescherming in het veld. Dit protocol werken de samenwerkende beheerders uit in een maatplan predatiebeheer per gebied welke zijn verwerkt in het bij de aanvraag gevoegde Faunabeheerplan Predatie 2022-2026.

Faunabeheerplan Predatie 2022-2026

De maatregelen zijn in het Faunabeheerplan Predatie 2022-2026 (verder: Fbp) in hoofdlijn ingedeeld in drie categorieën; (1) Preventieve maatregelen tegen predatiekansen zoals broedbiotoopverbetering, (2) Preventieve maatregelen tegen predatoren en (3) Aantalsregulatie van predatoren.

Aangegeven is dat maatregelen uit een volgende categorie in beginsel niet eerder worden uitgevoerd dan nadat maatregelen uit de eerdere categorie zijn uitgevoerd. Daarbij is opgemerkt dat niet alle maatregelen uit een categorie volledig hoeven te zijn uitgevoerd. Uitzonderingen daarop is de broedbiotoopverbetering welke volgens de beheerplannen een harde voorwaarde vormt om vervolgstappen in predatiebeheer te kunnen nemen.

Het bij de aanvraag aangeleverde Fbp heeft hoofdzakelijk betrekking op de bestrijding van de vos (en kraai), maar geeft ook mogelijke al dan niet toekomstige (beheer)maatregelen aan ter beperking van mogelijke predatieschade door andere predatoren. De goedkeuring van het Fbp in 2022 door het college voorziet op dit moment alleen in mogelijke dodelijke maatregelen tegen de steenmarter (na evaluatie), zwarte kraai en vos.

Daarnaast is in het Fbp aangegeven dat het beperken van predatie op verschillende manieren vormgegeven kan worden. Welke methoden kunnen worden toegepast, is van vele factoren afhankelijk; lokale terreinkenmerken, het voorkomen van de predatorsoorten, de beschikbaarheid van middelen, etc. Deze omstandigheden kunnen van gebied tot gebied sterk verschillen en daarom moeten de omstandigheden per weidevogelgebied/mozaïek in beeld worden gebracht om op basis daarvan de meest geschikte methoden te kunnen selecteren.

Het Fbp verwoordt dezelfde uitgangspunten als het eerdere daartoe strekkende faunabeheerplan. Onder meer komt aan de orde dat het slecht gesteld is met de weidevogels ('kritieke situatie') en dat, over de gehele jaarcyclus bekeken, de meeste sterfte optreedt tijdens het broedseizoen.⁴⁰ Ook in dit Fbp wordt naast het verbeteren van de biotoop en het nemen van preventieve maatregelen ingezet op predatiebeheer. In de Nota Weidevogels 2021- 2030 is om een grote inzet gevraagd. Deze inzet is mede ingegeven door de in veel gebieden toenemende predatiedruk in Fryslân.⁴¹ In het vigerende Fbp wordt het geactualiseerde Protocol predatiebeheer bij weidevogels gevolgd.

Directe en indirecte effecten predatie

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de vos een belangrijke rol speelt in de predatie van weidevogels. Vooral de op de grond broedende vogels, zoals weidevogels, zijn kwetsbaar. Predatie kan leiden tot de afname van populaties.⁴² Voorgaande geldt ongeacht of andere verliesoorzaken zijn uitgeschakeld, zoals landbouwoorzaken bij aangepast weidevogelbeheer. Eerder onderzoek liet al zien dat in meerdere landen in West- en Noord-Europa predatie de belangrijkste factor is die reproductie en toe- of afname van weidevogels bepaalt.⁴³ In intensief agrarisch landschap, zoals in Nederland en Engeland, lijkt steeds vaker het geval dat prooi-soorten, zoals weidevogels, zich niet meer weten te herstellen en is de predatiedruk zo groot dat het leidt tot afname van de populatie.⁴⁴ Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer de predatoren generalisten zijn die niet afhankelijk zijn van een beperkt aantal prooi-soorten en de prooi-soort schaars voorkomt.⁴⁵ De vos is zo'n generalist en de prooi-soorten, in casu weidevogels, komen schaars voor. Door het steeds schaarser en versnipperd voorkomen van weidevogels worden zij in toenemende mate kwetsbaar voor predatoren.⁴⁶ Deze conclusie is ook van toepassing op de situatie in Fryslân.

De grote rol die de vos heeft in predatie van weidevogels blijkt ook uit meerjarig onderzoek tussen 2000 en 2005, SOVON Vogelonderzoek, rapport: '*Predatie bij weidevogels*', de update daarvan uit 2018⁴⁷ en de notitie van de ecoloog E.B. Oosterveld van september 2022⁴⁸ inzake de predatie bij weidevogels en de betekenis daarbij van de vos en de zwarte kraai. Op basis van diverse uiteenlopende onderzoeken wordt in de notitie tot de volgende conclusies gekomen:

⁴⁰ Faunabeheerplan Predatie Fryslân 2022-2026, p. 7.

⁴¹ Faunabeheerplan Predatie Fryslân 2022-2026, p. 8.

⁴² Roos S, Smart J, Gibbons DW, Wilson JD (2018). A review of predation as a limiting factor for bird populations in mesopredator-rich landscapes: A case study of the UK. *Biological Reviews*, 93, p. 1915-1937.

⁴³ Oosterveld, E.B. (2011). Weidevogels en predatie, een literatuuroverzicht. A&W-rapport 1448. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden, tabel 1, p. 11-13.

⁴⁴ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden, 22-288, p. 2.

⁴⁵ Oosterveld, E.B. (2011). Weidevogels en predatie, een literatuuroverzicht. A&W-rapport 1448. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden, tabel 1, p. 10.

⁴⁶ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden.

⁴⁷ Van der Wal J. en Tennissen W. 2018: een update van de huidige kennis. Sovon rapport 2018/31. Sovon vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

⁴⁸ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. Feanwâlden.

1. De vos is in West-Europa een van de belangrijkste nestpredatoren bij weidevogels. In weidevogelkerngebieden in Fryslân is de soort de laatste jaren de belangrijkste, samen met de steenmarter.
2. Uit bovengenoemd onderzoek in het Verenigd Koninkrijk en Nederland blijkt dat nestpredatie bij weidevogels regelmatig tot een te laag broedsucces van weidevogels leidt om populaties op peil te houden, ook in gebieden waar veel overige beschermingsmaatregelen worden genomen.
3. Samen met bestrijding van andere belangrijke nestpredatoren (steenmarter, zwarte kraai) kan in Fryslân de bestrijding van de vos tot voldoende nestoverleving van weidevogels in weidevogelkerngebieden leiden om populaties op peil te houden (los van overleving van de kuikens).
4. Met een aandeel van 27%-44% van het totaal aantal geschoten vossen in Fryslân is nachtelijk afschot met behulp van de lichtbak een effectief onderdeel van het vossenbeheer. De effectiviteit van afschot met lichtbak onder de ontheffing wordt bevestigd door gegevens van geschoten vossen uit een andere belangrijke weidevogelprovincie, Noord-Holland.
5. Gezien de effectiviteit van bestrijding van de vos, is bestrijding overdag én 's nachts, met (onder meer) een lichtbak, voor bescherming van weidevogels in Fryslân een effectief instrument.

Naast voornoemde directe effecten zijn er ook indirecte effecten ten gevolge van de aanwezigheid van predatoren, namelijk predatiemijding. Dit wil zeggen dat weidevogels niet in de directe omgeving van (broed)plaatsen van predatoren broeden. In agrarisch cultuurlandschap zijn lagere dichtheden van broedvogels gevonden rondom bewoonde vossenburchten, waaronder van een weidevogel als de veldleeuwerik.⁴⁹ In gebieden die verder geschikt zijn als broedgebied van weidevogels neemt de beschikbare oppervlakte broedhabitat door deze predatiemijding af.⁵⁰ Dit is een indirect effect waardoor de lokale weidevogelpopulatie kan afnemen.⁵¹ Ten aanzien van de zwarte kraai en de buizerd werd ontdekt dat binnen 400 meter vanaf de bewoonde nesten, de broedeenheden van weidevogels lager waren dan op grotere afstand van die nesten.⁵² Dit illustreert de reikwijdte van het effect die predatoren op weidevogels kunnen hebben.

Voornoemde conclusies zijn ook van toepassing op de situatie in Fryslân. De onderzoeken die tot bovenstaande bevindingen leiden zijn deels in Fryslân uitgevoerd of representatief voor Fryslân vanwege de grote overeenkomsten met de Friese weidegebieden en soorten.⁵³

Het bestrijden van vossen binnen en direct om de weidevogelkansgebieden, alsmede de parels, is een in het licht van voorgaande een noodzakelijk onderdeel van een samenhangend pakket van maatregelen, die het verlenen van onderhavige ontheffing rechtvaardigt.

Bestrijding dag en nacht

Door haar leefwijze is de vos niet uitsluitend effectief te bestrijden gedurende de dagperiode. Dit wordt goed geïllustreerd door Duits telemetrie onderzoek in weidevogelgebied bij

⁴⁹ Tryjanowski, P., Gotdyn, B., & Surmacki, A. (2002). Influence of the red fox (*Vulpes vulpes*, Linnaeus 1758) on the distribution and number of breeding birds in an intensively used farmland. *Ecological Research*, 17(3), p. 395-399.

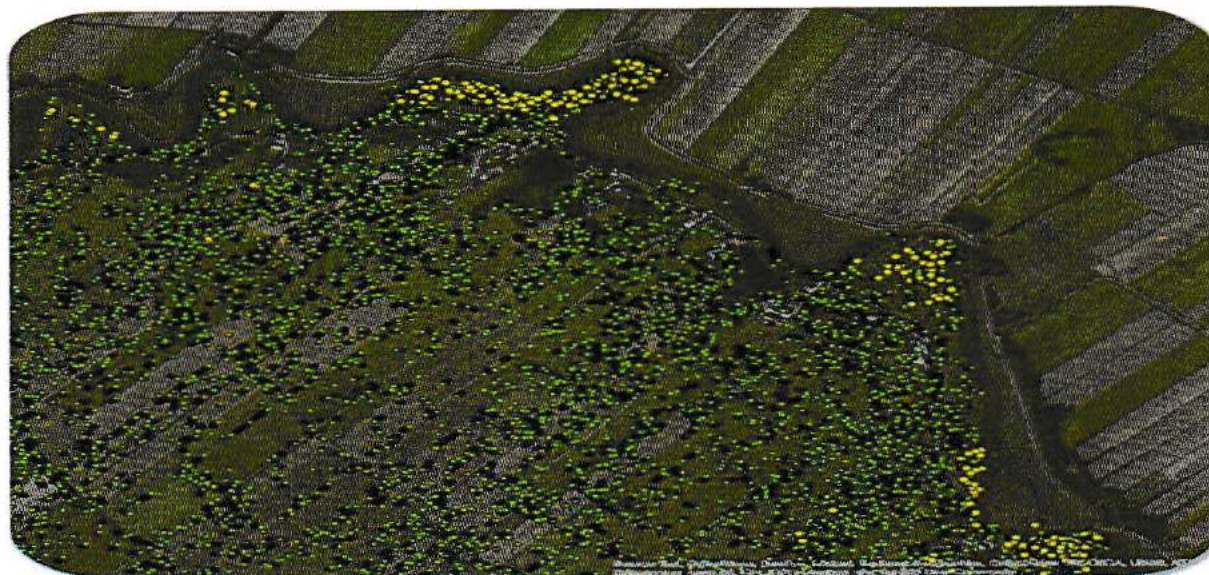
⁵⁰ Van der Vliet, R. E., van Dijk, J., & Wassen, M. J. (2010). How different landscape elements limit the breeding habitat of meadow bird species. *Ardea*, 98(2), p. 203-209.

⁵¹ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai. *Feanwâlden*, 22-288, p. 2.

⁵² Van Der Vliet, R. E., Schuller, E., & Wassen, M. J. (2008). Avian predators in a meadow landscape: consequences of their occurrence for breeding open-area birds. *Journal of Avian Biology*, 39(5), p. 523-529.

⁵³ Oosterveld, E.B. (2022). Predatie bij weidevogels en de betekenis van Vos en Zwarte kraai, *Feanwâlden*, 22-288, p. 3.

Bremen.⁵⁴ Gedurende de dag verschuilt de vos zich in de dekking (geel), in dit geval rietvelden en bosschages tegen de dijk en tussen dijk en rivier, 's nachts (groen) komt deze in het hele veld.⁵⁵

Uit voorgaande blijkt dat de vos juist in de nacht actief is. Daarom wordt het noodzakelijk geacht om de vos in de nachtperiode met het geweer te kunnen bestrijden, waarbij gebruik wordt gemaakt van kunstlicht. Gebruik van de ontheffing voor het gebruik van aardhonden is gedurende het gehele etmaal toegestaan in het voortplantingsseizoen van de vos, ter verjaging van jonge vosjes uit een burcht, ingeval een zogende moervos is gedood. Uit het Fbp volgt dat vossenbestrijding intensief dient te worden aangepakt om effect te hebben, maar benadrukt wordt dat die bestrijding dan wel in de juiste periode, te weten de winter en het voorjaar, dient plaats te vinden.

Periode van uitvoering

Vanuit ethiek en dierenwelzijn heeft het de voorkeur al in het najaar te beginnen om te zorgen dat het doel bereikt is voordat de moeren jongen hebben (vanaf 2e helft maart).⁵⁶ Bovendien is dan ook de vossenstand laag aan het begin van het weidevogelbroedseizoen. Te vroeg beginnen heeft als nadeel dat vrijgekomen territoria opnieuw bezet kunnen worden door andere vossen. De ervaring van de afgelopen jaren heeft geleerd dat uiterlijk per 1 december begonnen moet worden. Als einddatum voor de ontheffingsperiode kan 30 juni aangehouden worden, omdat de meeste weidevogeljongen dan vliegvlug zijn en minder gevaar lopen gepredeerd te worden.

Noodzaak uitvoering in de nacht en gebruik hulpmiddelen

In een aantal gebieden is gebleken dat de vos zelfs met de inzet van kunstlicht niet altijd goed te bestrijden is. Dit is onder andere gebleken uit het meerjarige (monitoring)

⁵⁴ Biesen, R. den, Coöperatief weidevogel beheer, Een verslag van het bezoek aan Bremer Blockland dd 1 juni 2019 door een gezamenlijke delegatie van Natuurpunt, VLM en WBE de Vart.

⁵⁵ Siebert, Prof. h. c. Dr. Ursula & Wiss & Dipl.-Biol. Ulrich Voigt. Untersuchungen zum Raum-Zeit-Verhalten des Rotfuchses sowie Entwicklung eines Drohnen-trägersystems zur effizienten Tiererfassung und Datenübertragung im Rahmen eines Prädatorenmanagements im Bremer Blockland. Abschlussbericht für die Untersuchungsjahre 2014 bis 2017. Institut für Terrestrische und Aquatische Wildtierforschung, ITAW Stiftung Tierärztliche Hochschule Hannover.

⁵⁶ <https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/vos>.

steenmarter onderzoek. Deze aanvraag heeft dan ook mede betrekking op kunstmatige lichtbron en/of nachtzichtapparatuur op het geweer. De lichtbak is een kunstmatige lichtbron welke nodig is om het veld te beschijnen en zo vossen te kunnen opsporen.

Nachtzichtapparatuur (restlichtkijkers en warmtebeeldkijkers) is niet zichtbaar voor de vos (en andere in het veld voorkomende dieren) en daarmee niet verstorend. Wanneer een vos eenmaal met een lichtbak is opgespoord dan kan deze met behulp van nachtzichtapparatuur (verder) worden gevolgd en, indien deze in een geschikte positie komt, worden geschoten. Bovendien is gebleken (o.a. uit de (monitoring) onderzoeken steenmarter) dat vossen ook met kunstlicht niet altijd goed te bestrijden zijn. Nachtzichtapparatuur biedt dan een uitkomst. Wij achten de onderbouwing ten aanzien van het gelijktijdig kunnen hanteren van de middelen aannemelijk.

Nachtzichtapparatuur is in de huidige situatie naast het geweer zonder ontheffing Wnb mogelijk. Het is alleen niet toegestaan om zonder ontheffing instrumenten (om in de nacht te schieten) op het geweer te monteren (art 3.13, vierde lid Bnb). Aan het gebruik van nachtzichtapparatuur zijn mogelijk veiligheid- en milieurisico's verbonden. Schieten met het geweer zonder kunstlicht is niet meer waarneembaar door derden. Hiermee bestaat ook de kans dat stroperij en afschot door derden van andere soorten dan de vos toeneemt. Door het gebruik in tijd te beperken en aanvullende voorschriften te stellen, waaronder een voorafgaande meldplicht bij de FUMO, wordt dit risico geminimaliseerd.

Het facultatief gebruik van de demper wordt vanuit voorliggende besluit in beginsel toegestaan vanuit de gedachte dat dit tijdens de nacht onnodige verstoring onder overige diersoorten kan voorkomen. Daarnaast dient het ter bescherming van het gehoor van de uitvoerder. Het gebruik van een demper voor vuurwapens is echter verboden op grond van de Wet Wapens en Munitie (WWM artikel 2, eerste lid, categorie 1 onder 3). Voor het kunnen gebruiken van een demper is dan ook aanvullend toestemming vereist van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, afdeling dienst Justis. Daarbij dient aangetoond te worden dat er sprake is van een redelijk belang. Onderhavige ontheffing aan de FBE kan daartoe bijdragen.

Wij verlenen daarom de ontheffing voor zowel het gebruik van kunstlicht en/op het geweer tussen zonsondergang en zonsopgang in de periode van 1 december tot en met 30 juni van het daarop volgende jaar, in het belang van een effectieve weidevogelbescherming. Nachtzichtapparatuur en een geluidsdemper op het geweer kan tegelijkertijd worden toegepast in de periode van 1 december tot en met 30 juni. Tevens verlenen wij ontheffing voor het gebruik van aardhonden in de periode 1 maart tot en met 30 juni.

Begrenzing gebieden waarvoor ontheffing geldt

Bestrijding van de vos moet, gezien het natuurlijke zwerfpatroon, niet alleen in het gebied zelf plaatsvinden, maar in een straal van ongeveer 5 kilometer rondom het gebied. Een vos beschikt over een territorium van tussen de 100 en 900 hectaren.⁵⁷ Op een nachtelijke zoektocht legt een vos gemakkelijk afstanden af van meer dan 5 tot 14 kilometer. Om de maatregel effectief invulling te geven en daarmee predatie in de weidevogelkansgebieden zoveel mogelijk te voorkomen, is het dan ook noodzakelijk om in een straal rond de beheerde weidevogelkansgebieden de bestrijding van vossen met gebruik van kunstlicht mogelijk te maken. Bij het kiezen van de grenzen zijn ten behoeve van de transparantie bij de feitelijke gebruiker zijnde de jachtaktehouder van de kaart(en) en in het veld geografische

⁵⁷ www.zoogdiervereniging.nl

kenmerken als wegen, watergangen e.d. gehanteerd. Indien een weg is aangemerkt als grens, dan valt deze binnen het ontheffingsgebied.

De begrenzing van de weidevogelkansgebieden en daar waar sprake is van voldoende onderbouwing in een aangrenzende zone van maximaal 5 km achten wij zodanig ruim en robuust dat de aangevraagde ontheffing voor bestrijding van de vos met kunstlicht en geweer binnen deze begrenzing voldoende effectief kan plaatsvinden. Ten opzichte van de eerder afgegeven ontheffing wordt het gebied niet uitgebreid of gewijzigd.

Voor de duidelijkheid is de begrenzing van het gebied, waarop deze ontheffing ziet, aangegeven op het bij dit besluit behorende kaartmateriaal. Dit is terug te vinden onder 'soortenbescherming' op de website van de provincie: Ontheffinggebieden vos (www.arcgis.com) De op het kaartmateriaal omliggende en gearceerde/gekleurde gebieden zijn de gebieden waarop deze ontheffing van toepassing is.

Conclusie van de noodzaak

Derhalve verlenen wij ontheffing voor het bestrijden van de vos in de nachtperiode voor de binnen het werkgebied van de agrarische collectieve verenigingen gelegen weidevogelkansgebieden' en parels (met uitzondering van Haulepolder⁵⁸) met het gebruik van geweer en kunstlicht en zo nodig tot de inzet van aardhonden in dit geval voor het gebied zelf en het erbuiten gelegen gebied, zoals op het bij dit besluit behorende kaartmateriaal is aangegeven.

B3.3 Andere bevredigende oplossing

Een ontheffing kan enkel worden verleend indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat. Als proportionele, mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen waarbij het doden van dieren geheel of gedeeltelijk kan worden vermeden dan hebben deze maatregelen (vanzelfsprekend) de voorkeur. Hiervoor is mede de Nota Faunabeleid Fryslân uit 2021 relevant. Het op orde brengen van de broedvogel biotoop heeft prioriteit maar is vanuit de evaluatie van de Nota Weidevogels onvoldoende gebleken om de weidevogelpopulatie op het gewenste niveau te houden.

In de weidevogelkerngebieden wordt gestreefd naar het realiseren van optimaal weidevogelbiotoop. Aan de hand van het Weidevogelprotocol predatiebeheer⁵⁹ bij weidevogels is hiervoor het Fbp opgesteld. Hierbij wordt, conform het vastgestelde beleid uit de Nota Weidevogels 2021-2030, kort omschreven ingezet op de volgende maatregelen:

1. Verbeteren biotoop (beheer en inrichting);
2. Ruimtelijke bescherming;
3. Voorlichting, educatie, kennisuitwisseling en samenwerking;
4. Monitoring en onderzoek;
5. Duurzaam behoud weidevogelgebieden;

Uit de onderzoeken waarbij hierboven uitvoerig is stilgestaan en het Fbp blijkt dat er geen andere bevredigende oplossing is voor het bestrijden van schade aan weidevogels door vossen dan het doden van de dieren. Aangedragen en besproken alternatieven, als het plaatsen van rasters en watergangen, zijn in veel gebieden ónmogelijk en onvoldoende

⁵⁸ De parel Haulepolder valt buiten de weidevogelkansgebieden, en daarmee buiten het ontheffingsgebied.

⁵⁹ Oosterveld, E.B., 2014, Protocol predatiebeheer bij weidevogels, A&W-rapport 1827, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwalden.

gebleken om de vos te weerhouden van het prederen van weidevogels.⁶⁰ Het plaatsen van rasters is bovendien niet altijd wenselijk met het oog op andere faunabelangen.

Zoals hierboven al vermeld is tegen de eerdere ontheffing lichtbak vos voor de periode 2021-2023 bezwaar aangetekend door een aantal partijen. In haar advies van 15 juni 2022 oordeelt de commissie dat ten aanzien van het standpunt dat er geen sprake is van een andere bevredigende oplossing dat dit afdoende is onderbouwd en hierin door het College niet onredelijk wordt gehandeld. Wij komen tot de conclusie dat aan dit wettelijk vereiste ook in onderhavig besluit wordt voldaan.

Uit alle stukken blijkt dat vossenbestrijding intensief dient te worden aangepakt om effect te hebben, maar benadrukt wordt dat die bestrijding dan wel in de juiste periode, te weten de late winter en het voorjaar (tot en met de broedperiode), dient plaats te vinden. Er is derhalve geen voldoende passend alternatief voor de periode waarin van de ontheffing gebruik kan worden gemaakt.

Conclusie andere bevredigende oplossingen

Gelet op het voorgaande concluderen wij dat, naast alle andere maatregelen die reeds worden getroffen en de wettelijke mogelijkheden die bestaan met betrekking tot het beheren van de vos, er géén alternatieven zijn voor het verlenen van deze ontheffing en het toestaan van gebruik van het geweer, kunstmatige lichtbron en/of nachtzichtapparatuur op het geweer en voorzieningen om te verlichten bij het beheren van de vos.

B3.4 Gunstige staat van instandhouding

Een ontheffing wordt uitsluitend verleend indien de gunstige staat van instandhouding (in dit geval de vos) met zekerheid niet in gevaar komt. Hiervoor is mede de Nota Faunabeleid Fryslân 2021 relevant.

De ontheffing doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de vos. Een belangrijke aanwijzing hieromtrent is het feit dat vos in 2006 op de landelijke vrijstellingslijst is geplaatst en dit slechts mogelijk was indien de staat van instandhouding niet wordt bedreigd of gevaar loopt (artikel 65 van de destijds geldende Flora en Faunawet). Het aantal waargenomen vossen in Fryslân ligt volgens de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) in 2022 hoger dan in 2006: 217 in 2006 ten opzichte van 447 in 2022.⁶¹ Uit informatie van de Zoogdiervereniging blijkt dat ondanks de intensieve bejaging van de vos in het verleden, de 'ruimte' die daardoor ontstond jaarlijks weer werd ingenomen door jonge vossen. De jacht had dan ook weinig effect op de stand.⁶² Uit de huidige NDFF-gegevens (2023) blijkt eveneens dat de soort in het gehele land voorkomt en niet bedreigd wordt. Dit volgt ook uit de zogeheten Rode Lijst, die geldt per 2020, waarin de vos is opgenomen als Thans niet bedreigd'.⁶³ Daarnaast zijn er geen signalen dat de staat van instandhouding van de vos in het geding is.

Op landelijk niveau is in 2022 door Wageningen Environmental Research⁶⁴ bepaald dat de vos momenteel in een gunstige staat van instandhouding verkeert. In dit rapport is de Svl

⁶⁰ Do ditch-side electric fences improve the breeding productivity of ground-nesting waders?, A. Verhoeven, J. Loonstra etc., 27 april 2022.

⁶¹ NDFF, uitvoerportaal zoekgebied provincie Fryslân, geraadpleegd op 27 september 2022.

⁶² <https://www.zooQdiervereniging.nl/zooqdiersoorten/vos>, geraadpleegd op 27 september 2022.

⁶³ www.verspreidingsatlas.nl/8496252, geraadpleegd op 27 september 2022.

⁶⁴ Ter Harmsel, R., N. Villing, M. van Eupen, & L. Biersteker, 2022. Staat van instandhouding vos. Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 3190.

van de vos bepaald, gebruikmakend van de richtlijnen zoals deze door de Europese Commissie (EC) gepubliceerd zijn voor de Artikel 17-rapportage voor de periode 2013-2018 voor Habitatrichtlijnsoorten (DG Environment, 2017). Hoewel de vos niet als habitatrichtlijnsoort geldt, biedt deze richtlijn een breed geaccepteerde systematiek voor de beoordeling van de Svl van zoogdieren.

Wij komen derhalve tot de conclusie dat de staat van instandhouding niet wordt bedreigd c.q. dat er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Wij zijn dan ook van oordeel dat vanuit de beschouwing van vorenstaande het verlenen van de ontheffing met zekerheid geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Ons zijn ook geen berichten bekend dat de vossenpopulatie zodanig afneemt, dat het leidt tot een ongunstige staat van instandhouding van de soort.

C. Conclusie

Gezien het vorenstaande, de Wet natuurbescherming, het Faunabeheerplan Predatie 2022-2026, de Nota Weidevogels 2021-2030 en de Nota Faunabeleid Fryslân, verlenen wij, op grond van artikel 3.10, tweede lid in samenhang met art 3.8, tweede lid van de Wet natuurbescherming, aan de Stichting Fauna Beheer Eenheid Fryslân, 't Hou 8 8404 GH te Langezwaag, ontheffing van de verbodsbepalingen vervat in de artikelen 3.10, eerste lid onder a Wnb, artikel 3.13 en artikel 3.16 Bnb en artikel 3.1 t/m 3.5 Rnb voor het opsporen en doden van vossen met gebruikmaking van aardhonden, het hagel- of het kogelgeweer en kunstmatige lichtbronnen en/of nachtzichtapparatuur (restlichtversterker, warmtebeeldkijkers) en demper ter voorkoming van schade aan flora en fauna, zulks met inachtneming van de regels, zoals gesteld in het Besluit natuurbescherming. Artikel 3.25 eerste lid Wnb biedt de mogelijkheid de middelen op te nemen die in de ontheffing gebruikt mogen worden en artikel 3.26 derde lid Wnb biedt de mogelijkheid om het geweer met lichtbron toe te staan.

Bijlage 2: definities weidevogelgebieden

Weidevogelkansgebieden: zijn gebieden van tenminste 250 ha waar tenminste 10 broedparen grutto per 100 ha (of 50 broedparen steltlopers of 30 broedparen kritische soorten) zitten en die qua openheid en rust voor een groot deel geschikt zijn. Ze vormen de zoekgebieden waarbinnen weidevogelkerngebieden kunnen worden ontwikkeld.

Weidevogelkerngebieden: liggen binnen weidevogelkansgebieden en zijn gebieden van tenminste 250 ha waarbinnen inrichting en beheer optimaal zijn afgestemd op de weidevogels. Ze bestaan uit natuurgebieden, gebieden met agrarisch mozaïekbeheer of combinaties van beide.

Parels: buiten de weidevogelkansgebieden liggen nog enkele gebieden < 100 ha met een dichtheid van min. 25 broedparen grutto. Hoewel deze gebieden niet voldoen aan de criteria voor weidevogelkansgebieden, blijven we hierin investeren, vanwege hun huidige hoge weidevogeldichtheid en functie als brongebied.

In uitzonderlijke situaties, zoals het lokaal voorkomen van zeer hoge concentraties weidevogels, is het soms niet mogelijk om aan alle ecologische criteria te voldoen. In deze gevallen kan bij uitzondering worden afgeweken van de ecologische criteria. Hiervoor dient de aanvrager een gemotiveerde afwijking te overleggen waaruit blijkt dat het kerngebied als brongebied fungeert. Dit kan onder andere door aan te tonen dat het gemiddeld Bruto Territoriaal Succes van de grutto minimaal 70% bedraagt.

Leeuwarder Courant / Friesch Dagblad

Provincie Fryslân

Kennisgeving ontheffing Wet natuurbescherming

Gedeputeerde Staten hebben op 24 november 2023 een ontheffing verleend ten behoeve van het 's nachts bestrijden van de vos in de periode 1 december 2023 tot en met 30 juni 2026. Voor inzien van de ontheffing, zie kader. Vermeld hierbij zaaknummer 268327.

Belanghebbenden kunnen **tot en met 6 weken na publicatie** een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij Gedeputeerde Staten.